VITTEKINDUS MAGNUS,

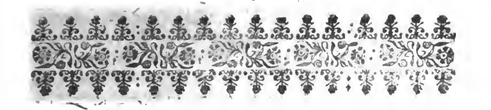
Publicæ luci expositus

à

CONRADO SAMUELE SCHURTZFLEISCH.

VITTEBERGAE,
Typis CHRISTIANI SCHRÖDTERI, Acad. Typ.
ANNO M. DC. XCV.

1.

MAgnum ſemper Wittekindi nomen, ac non modò apud ſuos, ſed etiam apud hoſtes glorioſum fuit. Fortitudo ingens, & admirabilis exemplo, jamdudum habuit pretium defenſæ libertatis. Fortuna qvondoq; diverſa apparuit, & diſpar inſtituto exitus.

2. Is gentis ſuæ Dux, animo, imaginibus inclutus, & virtute militari qvaſi telo nixus ad tuendam Rempublicam Saxonum acceſſit. De indole nomen, (a) de animi dotibus egregia conſulta, de prudentia res geſtæ teſtantur.

(a) *Plures Wittekindi ante Wittekindum noſtrum memorantur. Noſter cognomento Magni à cæteris diſcernitur. Illos exbibet P. Albinus in libro ampliſſimæ progeniei Wittekindeorum, cui titulum* Stambuch *præſcripſit. Meminerim vero hic, cautè legendos eſſe novitios Scriptores. In aliis credulitas notanda, in aliis major diligentia optanda. De Wittekindo Svvalemburgio nil affero. Daſenburgius ille qvoq; hic alienus eſt. De hoc vid. Helm. l. 2. cap. 7. Alius enim à noſtro fuit. De qvo prodidit qvædam Arnold. Lubecens. l. 2. cap. 27. Nec hujus disqviſitionis eſt Wedekindus Stumpenhuſen, qvem adfert Abb. Stad. A. 1167. Sed venio ad nomen. Hoc*

revera unum, scriptio diversa. In M. Chro. Belg. scribitur VVintbichindus. Apud auctorem vitæ Kar. M. VVidochindus. in A. Franc: ad ann. 778. VVidichindus: A. 785. VVittikind. Aliis VVittichindus: aliis Wedekint: Nonnullis Wittokint: multis VVidikind. Adoni Viennensi in Chronic. Vuitichingis & Vuitigingis: Adamo Bremens. H. E. l. 1, cap. 9. VViduchind. Autor scriptionis, qvæ ad oram extat, VViducrad expressit. Apud Marian. Scot. chr. lib. 3. art. 6. ad. ann. 778. Vindibindus. Haud dubie errore qvodam. Ego procul odio atq; adulatione tradam. Origo nominis, & ejus qvidem nominis, qvod olim ad ciendos Saxonum animos efficacissimum fuit, significanter juxta & præclarè indicat sapientiæ filium. Teutonicum vetus esset Witte-Kind / *vel* Witthet-Kind. *Huc pertinent veterum commentationes ad vocabulum VVitta. De qvo multa reperias apud intelligentes Teutonicæ antiqvitatis. Tantum hic moneo reperiri, qvi commutatum VVittekindi nomen putent à Præsule illo, ut credunt, qvi fonte sacro abluit, impositum. In his familiam ducit Siffridus Petrus. Sed ne unus Scriptor stat pro Siffrido. Destituunt hominem monumenta, monumentorum fides.*

3. Patria Saxo, (*b*) ditione Angrivarius, (*c*) origine paterna Wernekinides, (*d*) Princeps inter Saxoniæ Principes, (*e*) nominis indicio prudens, omine bellator, consiliis, exemplo maximus.

(b) *Multæ de hoc nomine lites. Ex solido decidit Reineccius, Post Reineccium alii. Multi etiam ante eum. Vetus sane Saxonum verbum* Saten / *vel* Sassen. *Hoc indigenarum, hoc Aboriginum notione signandum. Argumento vox Holsatorum. Idem est* Holtzsaten / *qvod* Holtzgesessene. *Sed vero extant, qui ducunt à Cattis. Mirum vero, cur à Cattis. Nam qvantum* Catti *ab Hassis, tantundem* Catti *à Saxonibus differunt*

ferunt. Qvi Danorum Nordmannorumq; fuisse posteros tradunt, fortasse ludunt. Explodendi, nisi ludant. Qvi à cuttello Sabs, aut telo seaxes, dictos putant, lepidi magis sunt, qvàm serii. Inter hos Georg. Hornius & Johannes Troster Transylvanus extant. Ante hos VVidechindus Corbejensis, Annal. lib. 1. Abb. Stad. ad A. 917. Nihilo accuratiores, qvi à saxo, aut saxea natura derivant, ut Chr. Isennacense, & qvotqvot hoc seqvuntur. Nolim enim committere, ut decus nostræ genti conciliëtur inepto nominum lusu. Gloriám ex se habet. Ab ascitis nominibus non qværit; non mutuatur. Quin inter inania habet hanc cutam, qvæ prodiga melioris curæ est.

(c) *Vetus ditio: neq; angusta, & valida viris. Incolæ Angarii. Angrivarii aliis: quibusdam Angri. In chronicis plerisq; Angiri. Recentioribus Engerani. Nomen planitiem campi designat. Hic vicus Engern, ubi sedes, tumulus, insignia qvondam Wittekindi. Hodie nil præter rudera reliqvum. Celebrem ab eo titulum hæsisse ajunt Nostro. Formula hæc est. Comes Angriæ & Dynasta (Dominus) Iburgi. Formulam tradit, Cyr. Spangenberg in Chro. Sax. Nec non Elias Reusnerus in Genealog. Wittikind. p. 12. præterqvam qvod hic addit titulum Rugiæ Principis. At non reperio, qvid Saxonibus cum Slavis, Angris item Westphalisq; cum Rugis commune fuerit. Quanqvam Andreas Angelus non dubitat in Chron. Holsat. p. 11. confirmare de Holsatis, eos Wittekindi majoribus posterisq; subditos fuisse. De Iburgi origine tradit qvædam Siffridus Petrus. Sedes ibi ad nostra usq; tempora Præsulis Osnabrugensis. Arx Engerana hodie non colitur. Saltem vestigia supersunt. Atqvi vero hic dispiciendum, an forma dictionis sit ex usu veteris ævi? An qvadret ad antiqvissimum Saxoniæ statum? De qvo videbo alibi, & ita videbo, ut nil Wittekindo, nil Wittekindeorum existimationi, juribus, gloriæ detrahatur. Hic insitus Patriæ amor fuit hactenus,*

 erit

erit in posterum. De castro Wittekindsburg ad ripam Visurgis sito vid. Chron. vetera, & Spangenb. An. 785. Nec pœnitenda hic opera fuerit evolvere, qvicqvid non ita pridem insigni opera annotatum in Monumentis Paderbornensibus est. Ceterum de figura insignis Gentilitii, qvod sumptum ab Angrivariis est, vid. P. Albinus Stamb. *Utrum illud Wittekindei & nostrates, qvi ex Wittekindo per Ditgremum descendunt, Wetbino-Misnici unqvam usurpaverint, ingentis materia disceptationis est: vid. Albinus c. 1. p. 294. & 463. Spenerus insign. famil. Saxon. p 24. 25. Jo. Jac. Chiffletius, alii complures. Unum, qvod publicæ interest rei, non omittendum. Amplissimus ille Angriæ Ducatus concessit in potestatem Archi-Præsulis Coloniensis. Sed qvo titulo? Novum hoc argumentum, eoq; alibi investigandum. Vellem accuratè investigasset autor personatus Mantissæ p. 115. Ernestus Comes Mansfeldius gente perinde atq; eruditione insignis, in Panegyrico Henrico Aucupi dicto p. 21. ab Seculo X. repetit, & Brunonem Ottonis I. Fratrem primum fuisse tradit, qvi Angriæ Westphaliæq; ducatum conjunxerit cum Coloniense Præsulatu. Nolim accedere his partibus: qvin putaverim, isthanc conjunctionem de Lotharingia, non Angriæ Ducatu intelligi oportere. Hæsitatq; ipse hujus sententiæ autor, qvum non multo post recitat aliam opinionem, cujus summa est, qvod Fridericus I. in jus atq; dignitatem illius pro dimidia ducatus parte inaugueravisset Philippum Comitem de Heynsberg, Chronica Coloniensia vocant Philippum de Castro Hemesberus roriundum, Eo vid. Monach. Nuss. Chron. p. 192. & Abb. Stadens. A. 1180. Conf. Crantz. Metrop. l. IV. p. 97.*

(d) *Cyr. Spangenb. Chron. Sax. A. 786. P. Albinus* Stamb. *Spen. Syllog gen. hist. in famil. Wittekind. Qvi aliis Wernekin, multis Wernike, Chytræo Wernechin scriptus in Chron. Sax. cum latinæ, tum vernaculæ editionis. Addatur Joh. Tob. Weller.* T. R. *p. 157.*

(e) *Recte-*

(e)*Rectores Saxonum primores olim dicebantur. Titulus hujus nominis ex C. Urspergense & Gobelino. Scriptoribus bonis, depromptus, Urspergensem, ut solet, sequitur Abb. Stad. A. 777. Sæpe Dynastæ. Nec raro Satrapæ: aliqvando etiam potentes Regionis dici solitos, pro certo habeo. Qvod ostendere est ex Beda, Niemio, Frodoardo, Rolevincio, Chron. Osnabrug. & Mindensi, qvibus multum tribuo in hac causa. Ditmarus Merseburgensis, qvi regis elogio ornat, corrigendus ex annalibus Francicis & Wittekindo Corbejæ Monacho est. Cæterum divisi Saxones erant. Pars adepti Ostphalorum sive Orientalium nomen; Pars Westphali sive Occidentales appellati, Alii Angrivarii memorantur. Saxones egressi trans mare huc non pertinent: Regnum enim condiderunt, non rempublicam, qvatenus a regno distinctam. Hinc ortum antiqvitus Saxoniæ transmarinæ nomen, idq; hoc loco alienum, qvia Angliam denotat. Redeamus ergo ad nostros, qvi non migrarunt in Britonum insulam, ac patriis adeo finibus se continuerunt. Tres Principes Gentis audiunt apud Monachum Corbejensem. Horum alii aliam Gentis partem moderati. Horum diversæ sedes, diversa qvoq; Respublica fuit. Suum qvæq; jus imperandi pro se habuit. Nulla ab alia pependit. Sua singulis suprema potestas, suprema statuendi facultas. Qvanqvam alia rogare aliam subinde & asciscere in fœdus poterat, imperare tamen nunqvam poterat. Imperii administratio non dissimilis apparuit. Hæc proceribus commissa. Eodem apud omnes instituto, eadem ferme juris formâ. Idem Procerum numerus apud Angrivarios, qvi apud Ostphalos & VVestphalos. vid. post VVitichind. Beda, Crantzius, aliiq;. VVinckelmannus, nescio an sagaci conjectura, moris hujus vestigia ex Tacito deducit: Notit. Saxo-VVestphal. p. 200. Apud singulos eorum tres Principes viguerunt. Nec pauciores admissi, nec plures. Res certa de illis. De his eousq;, donec ordinariis*

Rei-

Reipubl. regendæ momentis ſtandum eſſet. Bello laceſſiti præter hos extraordinarium belli Prætorem deſignarunt. Hic forte electus, nec niſi tempore ingruentis publicæ calamitatis. A populo, dubium, an Proceribus æqvalibus. Hoc Meibomio in Vindiciis Billinganis; Illud mihi videtur. Extra ordinem illud munus erat, & ceſſante belli cauſa qvoq; ceſſaturum. Vulgo Tetrarchas (qvod Ciceronis, Saluſtii & Vellejí ex Græcia mutuo ſumptum vocabulum eſt) nominant. Hos qvantum capio, vel ſeorſim numerant, vel ſummatim. Illo modo IVros, hoc XIIros ſignant. Sed id non perinde certum atq; dictum. Dictum verò à multis, Scriptum à Cyriaco Spangeb. Chr. Sax. A. 772. G. Fabritio, auctore Mantiſſæ ad Inſt. Pacis, Georg. Chriſt. Stirnio. aliis. In hanc rem allegant Chron. Anhaldinum, qvod hactenus non vidi. Plura tamen vidi, edita partim, partim non edita, in qvibus nil tale reperi. De cætero extraordinarii illius Ducis adminiſtratio paulo liberior, & ut in ſchola loqvuntur, abſulutior erat, qvàm eorum, qvi ordinarium gerebant magiſtratum. Præfinita tamen reſpectu temporis, ut auctor gravisſimus eſt VVitechindus, & poſt hunc Crantzius in Sax. l. 2. c. 45. & Henricus Bunting. in Chr. Brunſ. p. 27. Hos primores comparavit Albinus in aulæo Vet. Sax. cum Ephoris Spartanorum. Cum illo facit Fabricius, qvi ferè æqvavit Tribunis Romanorum. Id vero non auſim in ſolidum probare. Cauſas dicere malo, qvam ſcribere. Qvi eos cum Electoribus Imperii conferunt, digni ſunt, cum qvibus expoſtuletur. Sed hæc nemini non ſunt obvia.

4. Publicè qvoqve egregius, nec minor privatus, eundem domi, qvem militiæ animum habuit. In prælio cautus, in caſtris promptus, ſub pellibus nunqvam timidus, nunqvam otioſus. Patiens idem juxtaqve impiger, & qvanto

to minùs inter lautitias enutritus, tantò magis tolerans adversorum. Dignum Heroe Saxonico exemplum. Dignum, qvod admirentur posteri, dignum, qvod Saxones imitentur. Qvid vero opus svadere? Me non svadente imitati sunt, * me non svadente imitabuntur.

** Dabo hic Fridericum strenuum, qvi solus sustinuit nutantes res Sigismundi Imperatoris. V. T. VII. H. Aug. p. 405. & monumenta Oschaziensia: Albertum Animosum, Principem Camillo excelsiorem, cujus res præclarè condidit Michael Bojemus, & versu scripsit Conradus Wimpina, ac præter hunc Michael Barth. Annaberg. l. 2. p. 40. & 41. Fridericum III. cujus & industriam, & consilii solertiam approbarunt omnes, qvum rationes repræsentaret concinnandæ imperatoriæ sanctionis, qva velut dominatus fræno tenerentur juveniles Caroli V. spiritus: ap. Sleidan. l. 1. Comm. ad A. 1519. p. 15. & 17. coll. Mauritium, qvi unus Karolum V. plus ultra tendentem stitit in cursu victoriarum, stitit in via dominationis. Eumq; vindicavit adversus criminationes Johannes Fridericus Brandt, Cornelius Crullius, aliiq;: Augustum, ingenii ac regendi artibus maximum, cui Ferdinandus I. idem qvod Parenti debuit, qvemq; in fratris loco habere non piguit Maximilianum II. vid. Peccenstein in Wittik. prosap. in Aug: Johannem Georgium I. Cæsari fidum, qvoad fides & fortitudo æstimabantur: Dignumq;, cui ille à septentrione heros Gustavus Adolphus dextram fidei religionisq; ad ultima tuenda testem jungeret, imò qvem jure iratum non multo post demereretur iterùm Cæsar, ac filiis ab Augusta stirpe editis Pragæ repræsentaret ut Patrem, ipse verò coleret denuò ut amicum, & appellaret suum.*

5. Cæterùm Wittekindus Dux & autor Saxonicæ libertatis, vinci aliqvando potuit, domari

nunqvam. Qvippe vehemens & propoſito inſuper firmus, & tenaciſſimus aviti moris, fortunam, fortunæ ictus omnes eluſit. Nulla re magis irritatus, qvam ob violata ſacra ſuæ gentis. (*f*)

(f) *Eginhardus cap. 7. de vit. Carol. M. Vb. Emmius Hiſt. rer Friſ. Cyriacus Spangenb. A. 772. Chron. Thuring. & Merſeburgenſe, à Merſeburgo VVeſtphaliæ oppido appellatum. Inter exempla fanum Jrmenſula, qvo diruto, concitatus magis in hoſtem eſt. De eo vid. Regino Chr. lib. 2. ad A. 772. Fanum id Eresburgi (aliter Merſeburgi) poſitum, Reginoni Hermenſaul appellatum. Addatur Lamb. Schafnaburg. ad ann. eund. Abb. Stadens. ib. Aut. vid. Kar. M. p. 237.*

6. Pater ei Wernekinus, (*g*) Princeps minimè factioſus, & retinens pacis. Frater Bruno, ſimillimus Patri, idemq; creditus Auguſtiſſimorum Stirps Ottonum. (*h*) Wernekini ex fratre Adelhardo filius Albigo (*i*) Wittekindo rebus ſecundis adverſisq; ſocius, & heros ut vultu, ita fide ſemper idem. Neq; tacuerim de Hermanno fratre Albigonis. Uterq; ruentem propinqvi fortunam fulcire auſi. Nusqvam ignavi, & nitentes pro ſalute noſtri. Qvidvis etiam paſſuri potiùs, qvàm intercidere dignitatem ſuæ gentis. His factum rebus eſt, ut manu, armis, conſilio experirentur pro neceſſario, pro ſuis, pro ſe ipſis. Omnium maximè eluxit induſtria Albigonis. Hic Wittekindum defendit, Wittekindus illum: Uterq; utriq; fidus. Velle idem: nolle idem: cauſa eadem, nec opera diſſimilis.

(g) De-

(g) De familia videas licet, ubi familiæ originem teximus. Est tamen aliqvid hic observatu dignum. Qvod eò pertinet, ut sciamus, certissima ejus capita sumi ab ævo Carolino. Ante hoc fuisse stirpem Wittekindi. Floruisse etiam. Sed defuisse, qvi recenserent diligenter, qvi seriem traderent accuratè. Adeò dolendum, qvædam præsumi, alia colligi, pauca sciri ante Karolingicam ætatem. Sed fatum illud antiqvorum seculorum fuit, ut aut exteri scriberent de Saxonibus, aut hostes. Ibi invidia, hic inscitià laudes gentis obscurata. Illustranda demum, si Saxones Saxonum res gestas tradidissent. Sed alio loco recitandum de hoc argumento est. Hic delibasse aliqvid sufficit. (h) Autor sententiæ Agricola., Hunc Fabricius, Fabricium ex novitiis multi seqvuntur. Præter illos in eandem adducti sunt opinionem Cyr. Spangenb. Georg. Spalatinus, Dav. Chytræus, Mart. Crusius, Christoph. Entzelius, Leonh. Crantzheimius & complures. Ab his dissentiunt Monachus Pirnensis, Irenicus, Brotusius, Crantzius, autor Chron. Veteris Brunsvicensis, Chron. Provinciale Misniæ, Guttenberg, Beutherus, Elias Reusnerus, ille vasti Stemmatis Wittikindei Conditor, qvi Ottones Augustos à Brunone, non fratre, sed nepote Wittekindi M. deducunt. Interim videatur Genealogia Alberto Stad. inserta ad p. 115. quæ ex probatissimis contexta autoribus est. Cæterum Wittekindi M. pronepos est Luitdolfus, qvi vulgo Ludolfus, Pater Ducis Ottonis Wittekindi Abnepotis, Otto iterum Henrici Aucupis, Henricus Auceps Ottonis M. Imp. Testatur hoc Mon. Corbejensis: addatur Sigebertus præter eum multi. Luitdolfum autem per Walbertum Patrem & Wicbbertum avum rectà serie proficisci à Wittekindo, vel ex solo Abb. Stad. A. 917. constabit. Addatur Ernesti Comitis Mansfeldii Oratio panegyrica p 4. Alios allegare supervacaneum. Unum addere non piget, primum stirpis non Wittikindeæ Ducem in Saxonia fuisse Hermannum Billingum. Ub. Emmio Hermannus Billichius

 audit,

audit, hist. rer. Frisf. l. VI. A. 1110. Rectius Billingus, sive Bullingus, Ducatu ab Ottone M. donatus. Ultimus Billingorum nomine Magnus, sine prole mascula defunctus. Abb. Stad. A. 1106. Conf. And. Severinus Vellejus Not. ad Adamum Brem. H. E. l. IV. cap. II. Notat hic Spenerus, Ottonum M. de sua familia minùs meritum bene, in Insignib. Saxon. sect. 1. §. 7. Excusat id verò Meibomius in historia Bardevici. De qvo alio loco judicandum. Non satisfacit hic P. Lambecius, qvum Saxoniæ primum Ducem vindicat Billingium. Cum jam multò ante Saxonia habuerit Duces. Non attingo, qvomodo ibi impingat in novos scopulos, & turbet rivos publici Juris L. 2. Rer. Hamburg. p. 4. Sed mitto Billingios. Revertor ad Wittikindeos. Atq; hic mirari subit novitios, qvi tradunt, Henricum Aucupem Regem, atq; Ottones Imperatores minùs verè à Wittekindo arcessi. In his numerandus auctor Not. Rer. Imp. Rom. Germ. p. 1. d. 20. p. 369. Unicum illi præsidium in silentio Wittikindi. Sed minimè duraturum, cum in rebus ad historiam pertinentibus non facilè, qvod à silentio colligit, admittatur. Hoc minùs, qvòd pro nobis stant annales, Chronici libri multi. Aliud scripsisset, si vel solum Fabricium Albinumq; legisset. Ut nihil de antiqvis commemorem. Nec movet nos, qvòd recentiores plerią; multùm diffident à nobis. Faciunt qvippe contra alii nobiscum: inprimis ex recentioribus Philippus Jacobus Spenerus in Syllog. Geneal. Hist. sub tit. Familia Wittikind. Saxon. Cæteroqvin est non nemo occupatissimus animadversor originum Germanicarum, qvi dubitare hic mavult, qvàm obstinatiùs negare. Qvi cur ex eo, qvod Detmarus de serie hujus generis tacet, nil adversum nobis inferat, facile est intellectu. Sæpe enim prætereunt historici qvædam, non qvòd negent, sed qvia, ut se res dant, aliò flectunt stylum. Addo hic de Crantzio, non satis sibi constare, cum memorat, Henricum Aucupem primo omnium titulo Ducis Saxoniæ præfuisse. Et tamen jam diu ante Henricum

ricum Saxoniæ præfuerunt Duces hoc titulo, hoc jure, his insignibus. Nempe describere alios, oblivisci sui, perperam allegare quædam, Crantzio non rarum. Unum caperem Wittechindum Corbej. legisset. Aliter, opinor, scripsisset.

(i) *Albigo, aliis Albigio, nonnullis Albio, multis Albion, Germanis Chorographis Alwig, vel Adelwig. Quibusdam Abbion vel Addion signatus. Cyr. Spangenb. An. 785. Ejus insigne extat apud P. Albinum* Stamb. *p. 450. Ubbo Emmius, cætera probatus scriptor, & ut observo, optima Chronica secutus, Wittekindi fratrem vocat. Minus verè, nec in hac parte excusandus, nisi figurâ quadam locutus.*

(k) *De exitu hujus memorant varii. Casus in octava Karoli M. adversus Saxones expeditione. Bouckholt locus stragis. In vetustissimis annalibus Botolz lego. Legunt tamen alii Bobbot. vid. Aut. vit. Kar. M. p. 244. Spangenb. Baucholtz reddit. Nec inscitè. Genius hic Tiotismi cultioris est. Videatur is ad A. 779.*

7. Generis, qvod in nostro se extulit, duo extiterunt munimenta, Wittekindus II. & Wichbertus: (*p*) Una horum mater, Suatana celebratur, progenies Czechi. Hæc altera Wittekindi Magni uxor: altera, cui Evæ nomen, jam ante accepta est à Cimbris. Summam vero Pater operam posuit, ut filii redderent Patrem. Præcipuum solicitudinis argumentum erat, disciplina. Bello iter ad gloriam ostensum. Materia virtutis sive in pulvere, sive ad palum crescebat. Hinc fingendis animis robur: Hinc firmandis corporibus grande adjumentum venit. Patri curæ, filiis obseqvii pretium insigne redditum fuit. Imitamini Principes.

Enitimini, exemplum exprimatis exemplo. Si omnia ruant, hoc solo vitabitis ruinam. Stabitis invicti, stabunt Principatus. Florebitis. Vos: florebunt Vestri, florebunt posteri Vestrorum.

(l) *Ambo honesta progenies Patris. Fœdat Niemius hanc laudem. In ruborem dare Niemium qvilibet potest. Genuit honestè filios Wittekindus. Genitos bello, patientia, optimis in magna fortuna artibus essvefecit. Spurium nullum habuit. Habuisse verò asserit Niemius. Sed negatur, mentitur Niemius. Vel solius Witechindus Corbejensis sufficiat homini coarguendo. Uxores habuit duas. Prior Eva, Danicæ stirpis. Hinc Patrem vindicant Gormonem I. Si tamen vindicant rectè. Alii destinant alium. Plurimis genitor Gottricus Gormonis, si probe tradunt, filius. Hic multis Gottfridus appellatur. Nonnullis Seifridi, & si paulùm inflectas, Sifridi nomine effertur. Autorem habemus Svaningium, qvi ut aliàs Scriptores suæ gentis, ita hic fortè Albicium secutus est. De nominis varietate excipi assensu sententia potest. Cæteroqvin suspectum, qvod de Gormone I. traditum. Chron. Dan. An. 757. ex Saxone Grammattico, & Huitfeldio. Suspecta mihi Saxonis, & qvi Saxonem hic colunt, fides. Rectissimè Emmius, Frisiorum doctissimus, pronunciavit dudum, Saxonis Sialandici annales, præsertim de seculis illis priscis, Poësin magis, qvàm historiam sapere A. C. 809. Id optarem qvoq; expendisset Petrus Lindeberg in comment. rer. memorab. ex biblioth. Ranzov. cum de monumento Frotonis differit. Qvid de monumento Gormonis III. qvod idem eodem libro exhibuit, sentiendum sit, promtum est judicare eruditis. Parum ergo prefert certitudinis, qvod promitur de Regibus Danicis ante Gottricum. Ut vero sit mihi simile, Evam Gottrici Filiam fuisse. Evam scribimus in contextu operis. Alii Gevam scribunt, ut Cyr. Spangenberg. Ant. Albizius,*

bizius, Hen. Buntingus, novitii complures. Sed scribant, nos æstimemus antiqvissimum utriusq; gentis decus, amicitiam à multis seculis cultam, necessitudinem matrimoniis ab ultimis, qvantum recordamur, temporibus innixam. Nempe jam olim Danis Saxones, Saxonibus Dani connubio juncti. Repetitum novissimè sancti fœderis exemplum in Sereniss. Johanne Georgio III. *est. Posterior conjux Suatana (aliis Svaterna) Ducis, ut tunc erat, Bohemiti filia. Hujus & auspicatum, & fœcundum matrimonium fuit. Qvod ex Eva genitum, prmaturo ereptum exitu est. Ex Svatana major natu Wittekindus, Patris sui cognominis filius. Vulgo Wittekindus II. ut locus discrimini esset, appellatus. Alter Wigbertus, aliis Wigbrechtus, aliis Wipprechtus. Idem ejus nomen. Forma literarum nominis saltem diversa. Utriq; uterq; legitimus Parens. Origo eminens, vita cæteris exemplum, fortitudo supra fidem, matrimonium sanctum fuit. Honestus Pater, honesta mater, non nisi honestam procreare sobolem possunt. Qvi negat, ut criminetur, improbus, qvi nescit, & eructare tamen Niemianas ineptias audet, omnium ineptissimus debet censeri. Sed unum tacere hic nolim, Wigbrechtum Hasala germanum fratrem, qvem ex Eva suscepit, non esse confundendum cum Wigbrechtu Wittekindi II. germano. Qvod si ignores, facilè nebulas offundet Chron. Brunsuic. Henr. Buntingi, p. 26. Propterea hoc distinctè expedivit Albizius in genealog. Ottonum.*

8. Libera qvondam gens, liberi mores gentis viguerunt. Populus belli alumnus, propago populi Martia, Respublica popularis. (*m*) Procerum magis consilium valuit, qvam imperium. Munus, qvod gesserunt, legibus circumscriptum, potestas à populo, autoritas à bello fuit. Nullum jus heredibus innixum. Prætura belli collata, ad

ad tempus. Res Imperii in concilio populi decisæ. Regiminis firmamentum populi nutus, Procerum cum populo consensus. Hoc veteris Saxoniæ ingenium erat. Caruit regibus antiqvissimo illo ævo. Seqviori demùm tempore auditum nomen regum, usurpata regia potestas, (*n*) Acciti à Saxonibus reges. (*o*) Nec reges modò, sed etiam Imperatores.

(m) *Pugnant cum historia, qvæ ad hoc argumentum recensuit Siffridus Petrus, præter hunc Novitii qvidam. Ille diplomata allegat manifestæ falsitatis. Saxoniæ (vetustissimæ illi) Dominos imponit præter verum. Hereditarium in Saxones jus defendit contra annalium fidem. Wittekindum beneficiarum facit nullo veritatis argumento. Eundum funibus vinctum ad Carolum venisse, non memorat, sed fingit. Excussit jam olim sententiæ vanitatem Emmius in Apolog. refut. & verit. assert. Sed in proclivi est refellere sententiam Siffridi. Nobis assentiuntur omnes probi Scriptores. Diplomati Siffrideo diplomata opponimus, sed qvæ sint sine nævo. Nova illa & plena commentis vitio ruunt suo. Nostra invicta sunt, & secura adversus ruinam.*

(n) *Qvæ Tacitus in parte libertatis, liberorumq; comitiorum, de Germanis, ea nos de Saxonibus affirmamus. De illis jam dudum Conringius, post hunc novitii, novissimè Multzius cap. 6. in diss. de libertate, ut inscripsit, omnimoda exposuit. Nobis reddere scripto, qvæ scripta ab iis sunt, præter instituti leges visum. Ut Saxonum eadem, qvæ cæterorum Germanorum, ita nec diversa Frisiorum, indoles fuit. Utrobiq; liberos gentis spiritus observo. De Frisiorum ingenio monumenta suppetunt multa. Res imperii omnes voluntate*

popu-

populi gestæ. Argumenta in comitiis, qvæ dicebantur, Upstal-bomicis plenissima [illegible] *Ub-bo in Fris. descript. In Comitiis latæ leges. Idem legibus, qvod Comitiis inditum nomen. De his ex Ubbone monuit Conringius c. 28. de Orig. jur. Germ. De Saxonibus addere non vacat. Tantummodo meminerim, cur Tacitus nil prodiderit de Saxonibus sub nomine Saxonum. Cum non multò post de iis recitaverit Ptolomæus. Sacarum enim illud Sassonumq; nomen haud dubiè Saxonum est. Aucta enim Sec. IV. nominis fama, aucta gentis gloria in immensum est. Interea sufficiat Saxonas Tacito sub titulo Cheruscorum atq; Angrivariorum, innotuisse. Videatur A. l. II. XI. XIII. & lib. de Mor. Germ. Nempe II. & III. Seculis respirarunt à bellis nostri Saxones, donec Sec. IV. sub nomine Saxonum negotium facesserent Romanis: sed hæc & id genus alia diffusè persequimur in Historia Germanica MSpta.*

(o) *Palam est, Henricum Aucupem Saxonem, & prognatum Wittekindeis Regem fuisse. De Rege hoc Albertus Abbas Stadensis pronunciat hunc in modum. Natus est Ottoni filius nomine Henricus, qvi primus liberâ potestate regnavit in Saxonia. Ann. 917. Nec eo secius manifestum, Henrici posteros in fastigium Imperatorum subvectos. Ut rectò scripserit, qvisqvis tandem nuper Gallicè scripsit, Saxonicam Domum ab ultimo tempore augustis decoribus fundatam provectamq; esse, Vid. suite de Europe Vivante., sub tit. SAXE.*

9. Respublica, reipublicæ facies, regendi rationes ostensæ. Habet posteritas, qvod æstimet, habet qvod miretur. Rector ibi populus, defensor populi Wittekindus, Dux fato monstratus, & à cladibus ad majorem impetum surrecturus. Idem huic, qvod populo, odium ser-

vitutis: idem amor libertatis. Una meta, aut vincere, aut mori. (*p*) Heros, si non hostium semper, tamen fortunæ domitor suæ. Nunqvam à se diversus. Idem victor, qvi victus: excipere pericula & ferre paratus. Inter adversa constans, & firmus contra ambiguos eventus. Animus in dubiis major, impetus vehementior post stragem notatus. Alii expectare pericula, ipse provocare maluit, nullo territus casu, nullo metu depressus. Audere, experiri pro suis, inferre hostibus gradum, irruere in obvios, perrumpere ordines militares, eximium fortitudinis apparuit monumentum. Demùm permittere fatis, exitum, constantiæ juxta & patientia argumentum fuit. Hujus complecti res gestas arduum multis, vix possibile aliis est visum. Mihi excusatio à conatu, votum pro viribus erit.

(p) *Verba Legatorum Saxonicorum apud Wittichindum. Aliam, inquiunt, causam nullam Saxonibus esse scias, nisi vincere velle, aut certè vivere nolle. Huic majorum virtuti, si quisquam, institit Wittekindus, Dux suæ gentis. Scriptores rer. Francic. & qui hos seqvuntur, multò aliter, qvam volumus, actiones Wittekindi interpretantur Nunc fidē vellicant, nunc rerum novarum studium, nunc deniq; tyrannidē exprobrant, A. Fr. 778. 782. sæpe toti genti imputant, qvod alii uni Wittekindo A. 775. Conf. Ad. Bremens. l 1. cap. 9. Abb. Stad. A. 775. & 782. Nempe subsidium ab armis, ultio ab amore*

patriæ

patria profecta est. Disertè scribit Abb. Stad. Saxones non prædandi occasione, sed ulciscendi Francorum terras populatos esse: A. 778. & reperias nihilominus Scriptores, qui imbecillitati indulgent, nimis acuente odium odio paganæ religionis. Sic frustra sunt, qvi rebellionem exponunt, cum qvis nititur contra dominatum, cum pertinacissimè insistit suo juri. Dandus religioni honor: nec tamen propter eam justitia illudendum.

10. Wittekindi initium felix, dignitas magna, nec pejor progressus, exitus saltem, si divina spectes, felicissimus fuit. Carissima Duci libertas suorum: servitus subinde metuebatur. A tributis tædium, à vexationibus odium nascebatur. Exempla majorum animo inhærebant (q) præsentia oculis obversabantur. Spirabant bellicum Franci. Prætexebatur religio; (r) forte dominatio tegebatur. Factum his rebus est, ut qvi olim colebant amici, (s) jam hostes in se grassarentur. Nempe fatale erat Saxonibus Carolingorum nomen. Nihilo mitius omen in Merovingis habuerunt. Auxilium offensâ, beneficium odio qvandoque repensatum.

(q) *Sufficiat nominasse Theodoricum Regem. Hunc defenderant adversus Thuringos: Sed mox exuit Francus fidem, jamq; conspirat cum Thuringis. Mox deliberat de Saxonibus opprimendis. Oppressisset, nisi Saxones rescissent dolum. vid. Monach. Corbej. Ann. 1. & ex eo Albin.* Stamb. *p. 38. Etiam liceat referre de Dagoberto. Qvod in fide Theodorici, in hujus mansvetudine desideramus. Produnt de ejus in Saxo-*

nes crudelitate Wern. Rolewinck in Fascic. temp. Sext. at. & Sigebertus Gemblacensis ad A. 630. Qui tamen paulò ante, quàm vivis excederet, tributum Saxonibus remisit, ipsorumq; auxilium accivit adversus Slavos, id. ad A. 642. incusat tamen ex Aimoino Saxones Goldastus de reg. Bob. l. 2. cap. 2. p. 109. Nempe incusat non servata fidei: imò & ego incuso Francos non servata moderationis: Non desunt causa nostra subsidia firma: Sigebertus quoq; incusat Dogobertum expilatarum Ecclesiarum, & mira quadam, licet non sine superstitione, memorat de iis, qua acciderint post obitum hujus regis, ad A. 645. De Carolo Martello, qui sub titulo Prafecti regiam complexus potestatem est, memorant A. Fr. A. 737. Hic vectigalem fecit gentem. Martellum sequitur Papinus, & novum tributum imponit. A. F. 758. Acerbum hoc genti, & planè intolerandum. Propterea indignari, mox ulcisci, & excurrere in Francici regni fines, & pradas agere cœpit. Scriptor vita K. M. anonymus tacet hanc causam, dixisse contentus, Karolum in comitiis Wormatiensibus decrevisse Saxonibus bellum. Idem asserit Scriptor, qui condidit Francicos annales. A. 772. Ceteri annalium Scriptores eadem penè verba retinent. Retinet Monachus Prumiensis in Chr. A. 772. Abbas Stadensis vocibus saltem paulùm mutatis reddit auctorem annalium Francicorum. De reliquis non attinet monere. Tantummodò Eginhardus, sanctior Karoli M. scriba (non gener) hanc sibi vindicat laudem. Is belli initium signat, causam exponit de vit. Karol. M. cap. 7. Eginhartum descripsit Adamus Bremensis H. E. l. 1. cap. 6.

(r) Gratum DEO pignus, pietas: sancta nomina, religio, dignitas sacrorum. Valent in toga, valent in sago, momentumq; habent apud defensuros. Invadendi titulum non prabent. Prohibent litera diviniores hunc abusum. Propagandi Imperii artes à prudentia, jus, juris titulus à justitia depro

depromuntur. Est belli fas, pugnare adversus hostes. Atqui nem hostes? qui injuriam inferunt. Hanc ulcisci gloriosum, propulsare, honestum. Religionis certè obtentu capessere bellum, exuere fortunis gentes, injustum. Jam habes, quod judices de bello Karolino. Præcipuam hujus causam à Religione arcessit Eginhardus. Bellum, inquit, susceptum est, quia Saxones, sicut omnes ferè Germaniam incolentes nationes, & natura feroces & cultui Dæmonum dediti, nostræque religioni contrarii, neq; divina neq; humana jura vel polluere, vel transgredi inhonestum arbitrabantur. Hactenus Eginhardus: totidem verba retinet Magister Adamus. Ferociam, miror, quòd imputet. Iisdem sanè coloribus alii depingunt Francos. Rolevincius postulat crudelitatis. A multis æmulatio objicitur. Sed fuerint feroces. Fuerunt autem, cum depellerent servitutem, cum assererent libertatem. Nil prodest causæ Francorum. Belli certè justitiæ non sufficit. Percurrat, qui velit, capita Fecialis juris. Manifestum erit, quod diximus. De cultu Dæmonum fateor grandem errorem, & recitatu fœdum. Colligo hinc peccasse in DEUM, quatenus natura cognitum, violasse partem juris insiti, recessisse à præscripto religionis naturalis. Atqui vero hic pro Eginhardo argumentum, novus bello Carolino titulus? Imo titulus. Satis speciosus pro justitia armorum. Si modo satis solitus & suffectur us tantæ moli. Esto verò genti gentis causa permissum, vindicare publicum DEI contemptum, quatenus religioni naturali adversum. Negabunt Saxones, se contempsisse. Ut qui pro sacris suis tentare omnia, mortem oppetere ipsam non recusarint. Stat pro Saxonibus Adamus Bremensis, ante hunc Witechindus Monachus. Qui per exprimit significanter affectum eorum erga sacra, dum veneratione veneratos scribit. Superstitiosa quidem devotio, sed non conjuncta cum contemptu DEI, multò minus cum injuria Francorum. Si

tamen statuerunt in Francos exempla pœnarum, reddere jus juri aut ut ipsi arbitrabantur, rependere injuriæ vicẽ, ac supplicia suppliciis ulcisci voluerunt. Nam quæ apud Francos religionẽ, apud Saxones labem habebant: quæ illis sacra, his profana videbantur. Documento sunt Fresones, vetus Saxonum populus, qui Bonifacium A. 754. non ob aliam causam peremerunt, quàm quod prædicasset contra sacrum avitum, contra instituta majorum. An. Fr. ad. h. A. Ut non magnopere sit mirandum, cur Wittekindus dato ab antecessoribus exemplo grassatus sit in Francos cur persecutionem, ùt dicitur Brumensi l. 1. c. 9. moverit in Christianos. Sed aliud contemptus documentum à rerum creatarum cultu. Imo non contemptus, sed cognitionis, sed cultus DEI naturalis, licet plurimis erroribus intermixti. Argumento sunt tot numina, tot numinum nomina, tot templa apud antiquissimam hanc gentem. Unum dolendum, quod recta non iverint via ad cultum, quod veri Numinis investigationem suspenderint, quod rectæ rationis inquisitioni obicem posuerint, quòd fingere deniq; multa maluerint, quàm indagare. Negligentiam sciscitandi incuso. At multùm distat neligentia à contemptu. Ingemiscendi hic necessitas mihi, non Francis inferendi belli. Sicut verò id de religione naturali hactenus, ita de Christiana omnium constat evidentissime. Toto errant cœlo, qui ad lædendas gentes, ad cienda bella, ad exuendos fortunis suis populos traditam putant. Rectissimè in hanc rem jam olim pronunciavit Cajetanus. Verba Grotius habet. Quod temerasse divina humanaq; jura recensuit, ad pacta fortean spectat. Sed quæ pactorum speranda fides est, cum mutua æmulatione rumpuntur? Cum exempla adsunt ab altera parte ruptorum? Cum augentur æmulationes, cum injuriæ cumulantur. Multa in recessu habent, quæ hic prodidit Witichindus. Saxones, inquit, variam fidem Francorum experti. Quod de finibus conturbatis cum ap-

plau-

plausore Bremense l. 1. H. E. c. 9. recitat, habet pondus. Nisi tamen hæc Saxonum facta præsumpto cuidam juri innitantur. Lis de confinibus erat. Jus Franci allegabant Saxones non secus. Hoc nomine fiebant cædes, rapinæ. Non à Saxonibus solis, sed, ut autor Eginhardus, vicissim. Qvi legem ferret? Uterq; populus liber erat. Arbitro utrinq; delecto opus fuit, cum neuter invito alteri limitem ponere posset. Qvæ enim paris potestas in parem? Sed fortasse hic latuit arcanum Francorum. Romulus sane nullos regno suo fines ponere voluit. Ut nunqvam deesset materia bellandi. Callide satis, si satis juste. Hoc certe est effectare causam belli, non habere. Multi haud secus suspicantur de Francis. Demum hic notari velim, differre qvæstiones de bello Saxonibus inferendo, & de illato. Ibi Francorum jus, hic fides præbet materiam reprehensioni. Huc digitum intendunt Regino. 778. An. Fr. A. eod. & 782. 793. Ubi rebellandi consvetudo Saxonibus, tyrannis Wittekindo exprobratur. Eodemq; pertinet, qvid Abbas Stadensis imputat crudelitatem in Christianos ut qvibus vim, arma gladium intentasset, A. 788.

(s) *Tempore Valentiniani Imperatoris copias, vires, consilia junxerunt adversus Romanos. Richimeri ævo Francis auxilia summiserunt. Illi bis adversus Thuringos, hi illis adversus Gothos. Unus fidem faciat Witichindus. Saxones, inqvit, summa pace qvieverunt, societate Francorum atq; amicitia usi. Sed ut omnia, ita amicitiæ qvoq; mortales. Facessit sæpe amor in odium, cum nulla ex amore utilitas, contra ex odio qvæstus speratur. Prima odii, post odium dissidii causa æmulatio. Invidebant Franci Saxonibus laudem bellicæ virtutis. Ita metuebant potentiam, rati non profuturum in rem suam, tam potentibus amicis uti. Hinc Regi Theoderico à suis in os dictum, à Saxonibus olim ruinam Imperio Francorum imminere, ut qvi indomiti essent, juxtaq; invicti. Hinc redacti*

dacti in gratiam Thuringi, Saxones pro hostibus habiti. Hoc Thiadericianæ fideiq; gratitudinisq; specimen fuit. Witt ich. Ann. I. Laudat P. Æmilius suos Francos. Ego meos Saxonas. Hi apud Marcellinum Romanis formidabiles, apud Diaconum terribiles, Francorum ipsorummet sententia præstantes corpore & animo viri audiunt. Sententiæ summam habet Witichindus. Nil defuit genti in parte fortitudinis. Sola defuit pietas Christiana. Atqvi hæc svadenda, non armis incutienda erat. Invitare, obtestari, monere per Antistites, pulchrum & pium: Vim, minas, ferrum adhibere, illicitum erat & iniqvum. Unum vel in transcursu hoc venit in mentem mirari, cur Eginhardus præter id, qvod Saxones turbatorum finium accusat, non aliud causæ Francorum præsidium qværat. Qværere autem forte potuisset in capite denegati tributi. Qvod superiori tempore impositum, nunc detrectasse Saxonas, non suspicaberis ex vano. Adeo obtendebant causam libertatis, qvam vel vitæ redimere jactura, pro glorioso habitum. Primò perniciosa genti obstinatio. Mox salutaris, ad ultimum orbi Christiano profutura in exemplum. Qvam enim difficiles recipiendis Christi sacris, tam retinendis postea constantes fuerunt. Veneror cæleste arcanum, dum principium contemplor & æstimo eventum.

II. Res à suis repetenda principiis est. Annus agebatur supra septingentesimum primus & septuagesimus, initium amplificandi Francorum regni. Decesserat vita Karolomannus, Karoli, qvem titulus magni illustravit, frater. Sic factum, qvasi fatis ducentibus, ut regni moles rediret ad unum, Karolo suppeteret materia crescendi. (1) Principiò res domi ordinatæ: tunc de exte-

exteris cogitatum. Regnandi auſpicium à pietate cœptum eſt. Inde propagandæ ardor Religionis inflammavit Regem. (u) Habitæ conſultationes seqventi anno, & Wormatia Comitiis delecta. Deliberandi argumentum Saxonici mores ſumebantur. Ordines, Purpuratiq; omnes, & populus univerſus, belli, qvod Saxonibus deſtinabatur, conſilium probant. Cauſa perſvadendi non una. Erant, qvi referrent, Saxones ſociorum jure abuſos. Alii cauſabantur, Chriſtiani intereſſe exempli, ut fana extructæq; ad fœdos cultus aræ diruantur. (x) Dirui autem non poſſe ſine bello. Vertere in hoc DEI, Regisq; honorem. Conſilio reſpondit decretū. Mox ſumpta arma ſunt & in Saxones converſa,

(t) *Abbas Stadenſis ſcribit. Karolus capiendum ex integro Regnum intendens animum, in villam Corbanacum venit. A. 771. Hactenus regnum inter fratres diviſum erat: Carolus Noviomi, Carolomannus Sveſſione regium inſigne capit. Aut. vit. Kar. M. A. 768. Nunc ſublato fratre, ſolus rerum potitur.*

(u) *Poeta Vetus A. 775. Hinc ſtatuit, reqvies illis ut nulla daretur: donec gentili ritu cultuq; relicto, Chriſticolæ fierent, aut delerentur in ævū. Nec potuit inficiari hoc Abb. Stad. A. 775. Si utriq; fides, immite Caroli conſilium fuit, & certè præludium Hiſpanici moris. Cujus in India documentum integra gentiū excidia præbent. vid. Bartholomæus de las Caſas, Epiſcopus Hiſpanus, in deſcript. Ind. Latinè, & non ita pridem Germanicè edit. Neque hic ab uno alterove ad omnes, à Canibalis,*

 de

de quibus est in Christoph. Columb. navig. cap. 87. & 88. Ed. Basil. ad universos Indos colligere licebat. Sed tam facile præposterus ille ardor in sævitiam desinit, cum debuisset in comitatem. Nempe homo Carolus fuit. Asperum dictu, & nihilo mitius auditu, vel uno prælio immensam hominum multitudinem consumere. Consumsit autem Karolus prope Thietmelle & fluvium Basam, alii Hasam scribunt. Vid. An. Fr. A. 783. Aut. Vid. Karoli M. Spangenberg. A. 783. Vestigia castrorum Karolinorum ad Hasam positorum hodieq; à Westphalis nostris monstrantur: conf. Krantz l. 2. Sax. p. 32. Vix conventum de pace erat, cum bellum restauratur, cum clades audiuntur, Saxonibus prius morituris, quàm laturis jugum. Præteribo severitatem sævitiæ proximam, quam describit Abb. Stad. 782. Nec attingam judicium illud Vehmicum, gravissimis assertum viris, P. Æmilio Wern. Rolevincio, Abb. Spanheimensi, Æneæ Sylvio, Joh. Aventino, Alberto Crantzio, Erdwino Erdmanno Felici Fabri, scriptori annal. Svev. Davidi Chytræo, Bernhardo Furmerio, Ubboni Emmio, Henrico Meibomio, Joh. Just. Winckelmanno, aliis multis. Quod si fuit, cruentum fuit & vitii manifestum, & injustitiæ aspersum labe. Nec nulla Wipponi causa, ut postularet crudelitatis in vita Conradi Salici p. 430. edit Pistoriana. Sed dubitant de ejus veritate non pauci. Primus, quod sciam, inter recentiores dubitavit Hermannus Conringius. Post eum novitii alii.

(x) Nempe Carolo duo curarum capita, constituere Imperium & propagare fidem, fidei autem præscriptione indicere bellum. Sive quod putaret fœdus cultus Christiano Regi non tolerandos, sive quod sibi regnoq; inde promitteret majorem sanctitatem, sive quod augendæ potentiæ existimaret momentum, Saxones hactenus formidabiles, aut subjicere Francis, aut si subjici non possint, conjungere cum suis, ut olim Romulus

Sabi-

Sabinos conjunxerat cum Romanis. Autor consilii creditus Alcuinus, qvi pœne is apud Karolum, qvi Aristoteles apud Alexandrum fuit.

12. Jam obfirmaverit animum Karolus belli aleam tentaturus. Nec mora. Rectà Saxoniam petit: copiæ è vestigio seqvuntur. Primus in Castrum Eresburgum (*y*) impetus factus. Fortuna pro Francis stetit. Saxonibus destructa Irmensula, triste spectaculum fuit. Qvid facerent Saxones? Pacis consilio belli calamitatem prævertunt. Annuit Francus, qvasi cruentorum certaminum jam præsagus. Locus sarciendæ tranqvillitati ad Visurgim condictus. (*z*) Veniunt Saxones, & datis obsidibus paciscuntur pacem. Sed fucus erat. Mox atrocius resurrexit bellum, cui gerendo datus Princeps Wittekindus, Heros sicut præpotentis auctoritatis inter suos, ita animi supra fidem.

(y) *Wittekindi ductus diu Carolo obex, Francis omnibus in oculis sudes. Ille suis ingeminare injurias, æstimare acceptas clades, & exaggerare causam ultionis, verbo demùm praire & exemplo. Hinc propensa in eum populi voluntas, seqvi, laudare institutum & ducendi exercitus eligere Imperatorem cœpit. Spangenberg. Chron. Sax. A. 772. 777. 778. Propterea Scriptores Franci una omnes voce affirmant, Saxones svasu Wittekindi ad arma reversos. Hinc novus ille Saxoniæ suæ Arminius, turbator audit & tyrannus, cum revera liberator esset. Autor Ann. Fr. non erubescit nostro dicam*

 scri-

scribere: scribit autem ad hunc modum. Saxones, Widichindo Tyranno annitente, Francorum terminos usq; ad Rhenum ferro & igne devastant. Nempe olim Rhenus Christianæ religionis in Germania limes erat. Jam penetrat ad Visurgim usq; & Albim.

(z) Eresburg tractu temporis Meresburg (bodie Stattberg) *sive pudoris, seu religionis causa appellatum. De eo multa annotat Meibomius, & ex eo Winkelmannus, & præcipuè autor monumentorum Padebornensium p. 60. & 61. Castrum in edita rupe excitatum, & situ atq; arte, ut illa tempora ferebant, in Saxonia Cis Veserana ad fluvium Dimelam, firmum, olim à Francis, nuper à Svedis bello tricennali occupatum. Vestigia, qvibus ad Irmensulæ sacrum aditus patuit, freqventi litantium ingressu prorsus attrita invenient, qvi eò veniunt, qvi videbunt.*

(z) Ann. Franc. A. 772. Qvi Tacito & veteribus Visurgis, Teutonicis scriptoribus Wisara, ut Abb. Stad. A. eod. plerisq; Wisora, Aut. Vit. Kar. M. aliis Wisuracha, Ann. Er. A. 882. Multis Wesera pariter ac Wisara scribitur, ut Regi-noni aliisq;. Hinc notum apud terra mensores nomen cis-& trans-Veseranarum civitatum, de qvibus in historia Germanicarum rerum per disseruimus exqvisitè. Eò pertinent cis-& trans-Albinæ: in his excellit Hamburgum, celeberrima metropolis, Ad. Bremens. l. 2. H. E. cap. 8.

13. Prout natura, sic studium erat Ducis. Ingenium militare, corpus (*aa*) validum & labori asſvetum. Auſus ſubinde egregii, uſus rerum bellicarum excellens. In acie inſtruenda prudens, in hoſte aggrediendo cautus, in ſuſtinen-

nendo conſtans apparuit. Si qvid feciſſet, cura, ſi expeditionem ſuſcepiſſet, fortitudo perſpecta eſt. Nonnunqvam aſtu, interdum vi, ſemper manu valida utebatur. Ignavia in caſtris probroſa, in acie capitalis. Nec principes ipſi extra hanc ſortem. Bertholdi (*bb*) ſeu culpa ſeu vitium morte vindicatum. Nil deſideratum in Wittekindo. Dignitas, prudentia hæc magnanimitate ſtabilita. Imagines exemplo, exemplum in virtute oſtenſum. Religio pertinaciter defenſa, qvamdiu de meliori non conſtabat. Qvod Karolo de Wittekindi, id Wittekindo de Karoli ſacris videbatur. Uterqve hic qværere aſylum: ſed diſpar qværentium cauſa, nec idem eventus. Tandem victrice Caroli Fortuna animus flexus. (*cc*) Occaſio ex calamitate ſumpta, calamitas ad æterna gradus fuit. Nempe ſic bona ſæpe in detrimentum, detrimenta contra vertunt in bonum.

(aa) *Corporis habitum ex imagine in fano Engerano poſita colligunt. Cippus ibi viſitur Herois. Verſus recitat, D. Chytræus Chron. Sax. in Weſtph. Imaginem pingit Petrus Albinus in Chron. Miſn. p. mih. 439. & Balthaſar Mentzius in Syntagmate, ut vocat, Epitaph. ante præfat. explicat Winckelm. deſcript. Sax. Weſtph. p. 195. Ex imagine in cippo inciſa multi jamdudum Herois animum, pravitatem ſingularem æſtimarunt.*

(bb) *Spangenberg. A. 772. Bertholdus hic unus primorum gentis memoratur.*

(cc) *Hoc*

(cc) *Hoc rerum statu Saxonia coaluit cum Francis. Exitus tanti belli hic fuit. Vicerat Carolus Saxones, non ut servirent, sed ut iisdem legibus, pari cum Francis jure atq; dignitate viverent. Ab hoc tempore summa utriusq; gentis invicem officia viguerunt. Ac vero in unam coivisse Rempublicam, testis est Eginhardus. Bellum, inqvit, constat esse finitum, ut Francis adunati, unus cum eis populus efficerentur, de vit. Kar. M. cap. 7. Eginhardum, ùt alibi solet, iterùm hic exscribit Adamus Bremens. H. E. l. 1. c. 7. Contra qvàm id proditum de Slavis est, qvi subjecti Francis, non adunati dicuntur. Neq; id solum de Slavis, populo non Germano, sed etiam de ipsis Germanis eventus comprobavit. Nominatim id constat de Veteribus Toringis, Bojis, & similibus, qvi non cives, uti Saxones, sed meri subditi Francorum facti sunt, ùt demonstravimus in historia Karoli M. Hinc si qvid à Regibus gestum publicè est, coram populo Francorum atq; Saxonum dicitur gestum. Disertè Witichindus: qvi olim socii erant & amici Francorum (erant autem Saxones) jam fratres, & quasi una gens ex Christiana fide facta est. Ann. I. Propterea idem in rebus Imperii jus suffragii, idem in Comitiis sedendi honos. Alibi Witichindus. Omnis, inqvit, populus Francorum atq; Saxonum jam olim designatum Regem à Patre filium ejus Oddonem elegit sibi in Principem. Similiter Abb. Stad. A. 936. Otto Magnus eligitur ab omni populo Saxonum & Francorum. Is Saxones praeponit, fortè non obscuro jam aemulationis utriusq; gentis argumento. Vid. Witttichindus An I p. 16. Scilicet indomitus inter clades populus, & nullius obseqvii servilis patiens: non superiori hostium virtute, sed sua tandem lassitudine, & surgente in ultionem Numine victus est. Eò spectant exempla pavoris Saxonibus divinitus incussi, apud Adonem edit. Basil. p. 210. Meliori loco fuerunt Franci, qvibus aliqvando aër tellusq; militarunt, apud Bunting. in Chron. Brunf. p. 27. Hau-*

27. Hausitq; ex scriptoribus antiquissimis rerum Francicar. quanquam id vix simile vero videatur ob omnes Castris Carolingicis vicinos. vid. Not. in monument. Padebornens. p. 68. De cætero verum est, quod literis mandavit Balth. Mentzius Epitaph Witteb. l. 1. Wittekindum cessisse Carolo, sola Caroli mansvetudine allectum atq; delinitum, nulla, nec adversa, fortuna fractum. Fassus ipse Carolus est, nullum sibi, nullum Francis laboriosius bellum fuisse. Annis duravit tribus & triginta. Eginh. cit. l. Consentit Poëta anonymus de rebus gestis Car. M. Adamus Bremensis H. E. l. I. cap. XII. & l. I. cap. VII. Qvanqvam in codice Ranzoviano XXX. anni numero conciso; & qvem vocant, rotundo expressi sunt. Ac illum seqvitur Bangert, not. in Helmold. l. 1. cap. III. Conf. Meibom. in Wittich. p. 44. P. Bertius rer. 2. Com. Germ. p. 239. & 303. numerat annos XXXV. Minus rectè, cujusmodi est, qvòd Rolandum Caroli sororis filium nulla nixus fide ibidem prodit. Wittekindus non amplius triginta annis interfuit. Hinc Monachus Corbej. Wittekindus, inqvit, bellum potens gessit contra Magnum Carolum per triginta fermè annos. Septendecim expeditiones in Saxoniam susceptas memorat Spangenb. ab. A. 772. usq; ad ann. 785. Septima & decima Wittekindi ad vera fidei cultum adducti exemplum habet. Nec idem tamen genti, qvi Wittekindo, animus fuit. Illa enim exacto septennio ad arma & pristinam superstitionem rediit. Wittikindus constans permansit. Emmius A. 758. 790.

14. Defesso bellis Carolo, pacem habuit Wittekindus. Missi vicissim legati & admissi. Karolus impune veniendi fidem dedit, ac datam obsidibus sanctè confirmavit. Internuncius Amalwinus

Winus

winus (*dd*) idemqve sopiti dissidii, & reconciliatæ jam gratiæ testis. Accipitur comiter, & tractatur prolixè. Sancitur inter utrosq; æterna pax, & mutua fide firmatur. (*ee*) Populo qvies ad recreandum ex continuo bello animum concessa. Ab eo tempore perseveravit in amicitia Karolus, in pace Wittekindus, Princeps re & nomine Magnus, & latè propagatis familiis clarus,(*ff*) & Ducis contentus dignitate. Posteri regnis, imperiis inaugurati, utiles terrarum orbi Principes. Qvid utiles? Necessarii planè,& sustinendæ rerum moli pares extiterunt.

(dd) *Aliis scribitur Aluvinus. Scriptor Vitæ Karol. M. Amaluvonem, Abbas Stadensis qvendam Aulicorum vocat, A. 758. Abbatem, ut solet, seqvitur Krantzius in Sax. l. 2. Vir enim fuit honoratus, nec inter proceres Karoli postremus. Autor Annal. Fr. refert, ad fidem Karoli venisse, id est, ut medii avi indoles erat, fide publica à Carolo data. Regino affirmat, Wittekindum & Albionem sacramento firmatos, id est, promissi religione certos redditos, se dedisse in viam, & perrexisse ad Karolum. Unâ obsides acceptos testatur Chron. l. 2. ad A. 785. Demùm Karolum in pago Attiniaco (aliis Altiniaco:) convenerunt. Præter veteres vid. Ubb. Emmius rer. Fris. d. 785. & Apolog. p. 35. Turbat nonnihil & mutat Crantzius Sax. l. 2. cap. 23. A. eod. In eo qvoad meminerim, omnes consentiunt, Wittekindum A. C. 785. Christi sacris initiatum. Hoc mihi indicium, Wittekindi reconciliationem, & sacrum adeo ejus lavacrum qvindecim annis antecessisse Imperii Karolini dignitatem. Disceptant hic acriter, quis*

Here-

Heroem tinxerit sacro fonte. Ludgerus, an Bonifacius, an Herimbertus? Patris lustrici officium à Karolo M. impletum. Hinc Crantzius in Saxo, Rex, inqvit, susceptos in gratiam jussit baptizari, ipse suis manibus VVedekindum, honoris gratia sustollens. Revocato ex tenebris pro nigro album insigne additum à Karolo ajunt. Caterùm tot laboribus perfuncto, tandem explenda mortalitas fuit. Sepulchrum, cui exuviæ illatæ sunt, Engeræ positum memorat Henricus Buntingus, & cum hoc multi. Alij Padebornæ tumulo conditum tradunt, ùt Joh. Tobias Wellerus.

(ee) *Alius VVittekindi, ac multitudinis sensus. Ille civitati Francorum ascriptus, dignitate atq; affinitate Francica amplissime auctus. Eò referri possunt Francici annales; Scriptor vitæ Karoli M. Monachus Prumiensis, Monachus Benedictinus, Aimoinus, Sigebertus Gemblacensis, Abb. Stadensis. Cum VVittekindo fuerunt potissimi Saxonicæ Nobilitatis, inter hos Albion, primarius post VVittekindum, & Dux Trans Albianus, tum domestici ac gentiles ejus ferme omnes. Hæc (multitudo) postero tempore exuit fidem, armis ad vindicandam superstitionem resumptis. His rebus tandem acerba victoris severitas provocata est. Ubi notem in extremo, Karolum plurimos in Saxonia Episcopatus condidisse. Laudo pietatis opus, Prudentiam agnosco. Causa destinationis occulta animi certe hic sensus erat, Religione magis Saxonum animos regi, qvàm armis. Vetus hoc regnandi instrumentum, & piissimis sæpe principibus usitatum. Exilium quoq; pulchro Coloniarum nomine velatum. Augendæ Reipublicæ prætextus, revera opprimendarum virium consilium fuit. Saxones in Galliam, Galli in Saxoniam traducti. Crantzius Sax. l. 2. cap. 22. Quod intelligo potissimùm de Gallia Belgica Germaniæ Regno innexa. Hinc Beatus Rhenanus in Germaniam secundam traductos asserit, l. 1. rer. Germ. p. 141.*

 (ff) Co-

(ff) *Comites Oldenburgici ex stirpe Wittekindi. Hodierni Daniæ Reges ex stirpe Oldenburgica descendunt. vid. Krantzius, Reineccius, Joh. Velde, Winckelmannus, in recensenda prosapia hac curiosi. Qvi commentarios familiarum ediderunt, gnaviter nervos intendunt, ut confirment Wittekindum M. non solum Germaniæ, sed etiam Galliæ Italiæq; amplissimas ab se editas familias dedisse. Hic memoro 1. Saxonico-Wigbrechticam. 2. Saxonico-Wethinensem seu Ditgremicam. De qvibus nolim quenquam temere dubitare. 3. Capetinam, qvæ magnis in Gallia propagata auctibus est. Sed hoc præcipue in dubium vocant doctiores: exponuntq; insuper civilem rationem, propter quam ea opinio invaluerit. Wilhelmus Nangius Monachus ex edit. Pithoean. nugas, credo, agit, dum Capetingos arcessit à Karolingis. Sed multa sunt, qvæ aliàs in fide illius monachi desideramus. Franciscus Hottomannus in Francog. p. 240. approbare satagit Hugonem Capetum Ottonis I. Imp. ex Havide sorore nepotem esse. Henricus Buntingus in Chron. Brunsvic. p. 26. tradit, Hugonem magnum, unde Galliæ regibus origo est, descendere ex Witekindo. Addatur Chytræus p. 48. & cum hoc multi. 4. Montis ferratensem, quæ in Italia creavit. 5. Allobrogicam, quæ Sabaudiam decoravit. Huc digitum intendit auctor Candiæ, ut vocat, angustatæ p. 81. dum Sabaudum vocat Saxonico Heroum sanguine satum. At recedit ab opinione hac, & unà recedit à Lampadio suo Hermannus Conringius in notis ad eum p. 184. 6. Ringelheimicam. Haud præterierim hoc loco, Marchiones Brandenburgicos, ex altera, quæ Marchiæ post Slavos præfuit, familia ortos, descendere ex posteritate Wittekindi. Quod à Georgio Sabino memoriæ traditum perèleganter est. Conf. in vita ejus Petrus Albinus. Simul observo, Wittikindeos surrexisse, inclinantibus jam fatis res Francorum. Causa in Francis, quorum in Franciam reditus non parùm obfuit majoribus incrementis. In Ludovico IV. Arnolphi fatalis potentia terminus fuit.* SIGHAR-

SIGHARDUS.

Dieterichus

Edelhardus. WERNEKINUS.

Albion. Wichbertus. Hermannus. Bruno. Hasala. WITTEKINDUS M.

Wichbertus. Wittekindus II.

Walbertus, Bruno. Fridericus. Wittekindus III. DITGREMUS,

qui caruit prole mascula.

Ditmarus.

Ludolfus.

Bruno, ab hoc Tanqvardus. Otto.

Brunonis vicus.

Dieterichus.

Henricus Auceps. Rex

Dedo Fridericus.

Otto M. Imperator

Henricus I.

Dieterichus II.

Henricus II.

Otto II.

Dedo. Timo, Marchio Misniæ.

Otto III.

Henricus III. Imperator.

Dedo Conradus.

Otto Dives. Dieterichus III. Dedo.

Henricus Illustris.

Albertus. Dieterichus IV.

Albertus. Dieterichus V.

Fridericus.

Fridericus Gravis,

Fridericus Strenuus. Wilhelmus I. Balthasar. Ludovicus Episcopus Moguntinensis.

FRIDERICUS Bellicosus, à Sigismundo Imp. Septemvir creatus,

Fridericus Pacificus.

& postliminio reversus ad jus Saxonici Palatinatus. De Friderici matrimonio, & quod ejus nomine ipsi obvenit, vid. Wolfgangus Moller. in Orat. de vit. Bertold. princip. Henneb. in reliquis conf. P. Bertius in comment. rer. Ger. l. 2. cap. 11.

FRIDERICUS II. Clemens Elector. Continuationem alius locus, aliud institutum poscit.

I. Observo, certissimum Historiæ Genealogicæ, quatenus continuam eamq; indubitatam seriem habentis characterem hic sumi à Wittekindo M.

II. Nota in hac genealogia sententiarum conflictus, qvos recitavimus §. 6. (h) Alii enim Ottones Augustos à Brunone, fratre Witekindi, alii à Nepote hujus nominis accersunt. Alii contra de Brunone Nepote tacent. Multi prorsus negant, Ottones à Wittekindo M. arcessendos. Quod si negant, etiam à Brunone, tanquam Wittekindi nepote, arcessendos negabunt. Sed negantibus his derogamus fidem, denegamus assensum.

III. Lis vertit nihilo minor, utrum Ludolfus Walberti filius, an ex fratre Brunone, qvem allegavimus, nepos fuerit? Nobis posterius arridet. Sic reddidimus familiam, familiæ seriem, prout ex animo visum. Qui alii sentiant, supra dictum.

1. Haud supervacuum duxi, illud, quod cœpi argumentum, accessionibus quibusdam consummare, &, quod sive utilitas, sive voluptas svadet, unam alteramve ex cognato historiæ genere controversiam expedire.

2. Incepto convenit, uti videamus de officio Augustali, quod Marescallatus, & styli Romani æmulatione in alia, atq; adeo Romano Germanica republica, Præfecti prætorio munus vocant. Cujus initia quàm altè quidam repetant, non sum nescius: ago, cui pauca dicenda sunt in hoc transcursu, sentio, non proferri ultra XII. seculū posse.

Arces-

Arceſſoq; illud ab auſpiciis Friderici Ænobarbi, & quanquam concedo facilè, multò ante in Teutonicorum imperatorum aulis & viguiſſe hoc, & obitum fuiſſe ſacri imperii munus; tamen nego pernegoq;, priùs habuiſſe hæreditariam legem, quàm rerum potiretur Fridericus I. Autor eſt Witichindus, compoſitis Saxoniæ annalibus clarus, Ottoni I. quatuor Duces feciſſe officium ritus Auguſtalis. Epiſcopus Merſeburgenſis fide perinde ac judicio ſincerus, memoriæ tradit, Ottone III. celebrante anniverſarium reſuſcitati Chriſti ſacrum, ſplendidiſſimo miniſterio quatuor Principes eſſe functos. Recenſet Saxoniæ Ducem, & ſuo exprimit nomine, affirmans, præfuiſſe equis; hoc eſt, munus Archimareſcalli impleviſſe; ſed pro illo tempore non tam perpetuo jure, quàm juſſu ſingulari Imperatoris, &, ut tunc æſtimabant, argumento peculiaris beneficii ac favoris. Demùm Ænobarbi ævo proſapiæ additum hoc decus, & juſto ordine transmiſſum eſt ad ſucceſſores. Ut nunc expeditum ſit intelligere, quid fuerit, quòd ab hoc primùm tempore certæ alicujus familiæ principes AB OFFICIIS Auguſtalibus memorentur. Scriptores ævi medii OFFICIALES ſignant.

l. 3.

l. 4. Conf. Annal. Lauterbergiani.

3. Et id, opinor, iterùm documento eſt, fuiſſe uſum enſis Mareſchallici ante partam ſeptemviri Auguſtalis dignitatem. Cum pro vero accipiant hiſtoriæ noſtræ periti omnes, ſeculo primùm XIII. ſalu-

taribus Germaniæ initiis cœpisse definiri numero Principes, qui & nominarent & eligerent suis suffragiis imperatorem.

4. Neq; eo feciùs de Rutæ insigni observare integrum est, sumsisse à principio Ascanios, & ab his transiisse ad Wittikindeos, veteres illarum terrarum, respectu qvarum imperatoris Friderici auspicio concessum est, hæredes.

5. Ex quo apparet denuò, Rutæ sertum usurpasse Saxoniæ Duces nondum honore Septemvirûm auctos. Vulgò Albertum, nos Bernhardum Alberti Ursi filium, primò hujus gentilitii insignis laude impertitum sec. XII. nominamus. Hinc Abbas Stadensis: Bernhardus, inqvit, Comes de Anehold suscepit Ducatum Saxoniæ, A. 1180. Atqui eundem inaugurationis diplomata gestandi rutæ insignis beneficio affectum confirmant. Assentiuntur Albertus Crantzius Sax. l. IX cap. 19. Georgius Fabricius de Elector. Sax. in Bernard. II. cum his Spalatinus, & novissimè Spenerus in Syllog. p. 249. Sed discedunt pleriq; à nobis, & primordia gestati insignis repetunt ab Ottone Henrici Leonis nepote, alij à prioribus retrò ducibus: utriq; præter verum.

6. Etiam reperiuntur hic, qvi peraudacter scribant de Saxoniæ Palatinatu, & qvum non habeant, quos seqvantur sententiæ suæ auctores, seqvi tamen se fingant. Nec dubitant, neq; in hac parte obnitimur,

ori-

origines ejus referre ad Carolingos. Namq; isthoc munere & decori imperij, & necessitati serviebatur: nec obscura est nobis ratio, nec fugit rerum Teutonicarum gnaros, cujus summa eò valet, quòd, qvùm Saxones in Francorum civitatem adscripti, servassent usum Saxonici juris, nec Franci à Francico recessissent, duos adsciscì oportuerit Palatinos, alterum in orientali Francia, alterum in Saxonia juri dicundo præfuturum. Sed, si qvando jure hæreditatis tradi cœperit, quæras, appellabo sec. XII. & unà appellabo Friderici I. largitionem.*

** Sec. XII. Septemviratus Saxonicus æterno jure Saxoniæ Palatinatui innexus, usu atq; consuetudine valuit, sec. XIV. firmatus est publica imperij lege.*

7. Burggraviatus, qvi dicitur, Magdeburgicus ab Ottonis Ævo ad nostram usq; memoriam hoc nomen atq; dignitatem habuit. Prima ejus monumenta servat Cœnobium Gerundense: ad hæreditatis leges multò seriùs redactum accepimus. Qvippe seculo tertio decimo adulto à dynastis Schrapelanis delatus est ad Saxoniæ Electores, duraturo ad omnes posteros jure. Transactiones super eo nostro & superiori seculo initas rejicimus in aliud tempus.

8. Desinam in Wittekindi, unde hoc opus crevit, posteris, (a) qui omnium primi Saxoniam nostram urbibus excoluerunt, & repertis auri argentiq; fodinis aureum Saxoniæ seculum reddiderunt. (b)

(a) Hos nectit pulchrè monumentum Misenense in templo S. Afræ sacro.

(b) Dit-

(b) *Ditmarus Merseb. Otto Frising l.6. cap. 24. Sigebertus A. 968. & ex eo aut. M. Cb. Belg. p. 79. Initia repetimus ab Ottone I. Errat hic Fabricius, qui ab Henrico Aucupe.*

9. Excutiamus IIX. & IX. seculum, arces & castella fortè pro captu seculi ædificata reperiemus, urbium à nostris conditarum nec vestigia animadvertemus. (*c*) Eresburgum & Sigeburgum propugnaculorum fortè speciem, non justam urbium formam habuerunt. De Vuitberg, cujus Ado (*d*) meminit, satis est, indicasse, multum ab Urbium, quas sive murus, sive vallum munit, mensura abfuisse. Ut non mediocriter impingant, qui Witebergam à Witekindo M. extructam asserunt. Nam de Witbergo Adonis dici non potest à Witekindo excitatum, quia fuit ante Witekindum. Si nihilominus dicere pertendant, ædificasse wittekindum, interpretabimur licentiam fingendi, qua historici in historicis minimè omnium ferunt. Nos de cætero habeamus, monuisse, id muneris peregisse Wittekindi posteros, præsertim Henricum Aucupem, (*e*) & ipsius filios nepotesq; Augustos, quos signat monumentum Misenense, & Tabulæ, quas à seculo X. asservant nostri, sanctiores.

(c) *A. Fr. passim.* (d) *Ac. 727.*

(e) *Witecbindus secul. X. Eresburg. & Werlaon. in Urbibus numerat, Annal. I. p. 8. & 10. Abb. Stadens. A. 971. Magdeburgum commemorat metropolin inter Albianas Hamburgum enim sec. IX. A. 810. Castellum, 833. civitas (non Urbs) transalbina memoratur. De Veseranis alibi dicetur.*

(o)